

บทที่ ๑

บทนำ

สภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหา

ศาสนาอิสลามมีบทบัญญัติเป็นวิถีชีวิตที่ผู้นับถือศาสนาอิสลามต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพราะมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาโดยเฉพาะกฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดก ซึ่งได้ประมวลมาจากคัมภีร์อัลกุรอาน ฮัสนุนนะห์ และอื่นๆไม่ว่าจะเป็นหลักความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยา เช่นการสมรส การหย่า อำนาจปกครอง หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุพการีและผู้สืบสันดาน ซึ่งมีความแตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากอิสลามศาสนิกไม่มีกฎหมายอิสลามบังคับใช้ในเรื่องดังกล่าวแล้ววิถีชีวิตของอิสลามศาสนิกก็จะไม่สอดคล้องกับหลักความเชื่อที่ตนเองนับถือ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการมี พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลาและ สตูลในเรื่องครอบครัวและมรดกบังคับแทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพห้า และบรรพหก และในการพิจารณาคดีให้ตะไต่ะยุติธรรมหนึ่งนายนั่งพิจารณา พร้อมด้วยผู้พิพากษาโดยตะไต่ะยุติธรรมเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลาม

การอำนวยความสะดวกและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนภายใต้หลักนิติธรรมถือเป็นเป้าหมายหลักของศาลยุติธรรมในฐานะสถาบันหลักในการอำนวยความสะดวกให้แก่สังคม และการใช้อำนาจตุลาการของศาลยุติธรรมต้องมีความเข้าใจข้อกฎหมายอิสลามและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค จึงเป็นที่มาของการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก(ฉบับศาลยุติธรรม)และการจัดทำคำอธิบายคู่มือดังกล่าวเพื่อเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาความเข้าใจให้แก่บุคลากรของศาลยุติธรรมและจะเป็นเครื่องมือสำหรับผู้พิพากษา ตะไต่ะยุติธรรม ใช้ประกอบในการพิจารณาตัดสินคดีได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับความเชื่อทางศาสนาและวิถีชีวิตแต่ยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายวิธี

สบัญญัติเพื่อใช้พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องครอบครัวและมรดกของอิสลามศาสนิกในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูลแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้การศึกษาเรื่องวิธีพิจารณาความตามหลักกฎหมายอิสลามและกำหนดบทบัญญัติว่าด้วยวิธีสบัญญัติเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญ

ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศหนึ่งที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลามเป็นชนกลุ่ม น้อย และมีการบังคับใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและครอบครัวคล้ายๆกับประเทศไทยและได้มีประมวลกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องนี้สำหรับศาลชะรีอะห์ซึ่งเป็นที่มาของโครงการอบรมและศึกษาคุณงานในประเทศฟิลิปปินส์ที่ทางสำนักงานศาลยุติธรรมได้จัดขึ้นระหว่างวันที่๑๙ถึง๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๐

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑-เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวคิด และวิวัฒนาการเกี่ยวกับการใช้กฎหมายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและครอบครัวของประเทศไทยกับประเทศฟิลิปปินส์

๒-เพื่อวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย หรือจุดดี จุดเด่น เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายอิสลามของประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์

๓-เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา ปรับปรุงหรือประยุกต์ใช้กับประเทศไทย

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและครอบครัวในCODE OF MUSLIM PERSONAL LAWS OF THE PHILIPPINES เปรียบเทียบกับคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) โดยทำการศึกษาจากเอกสารพร้อมกับข้อมูลที่ได้รับจากการอบรมประกอบด้วยข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทยและฟิลิปปินส์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑-มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิวัฒนาการการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์

๒-ได้ทราบถึงความเหมือนและความแตกต่างเรื่องกฎหมายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและครอบครัวของประเทศไทยและฟิลิปปินส์และสามารถนำเสนอรายงานเป็นองค์ความรู้เพื่อการศึกษาวิจัยต่อไปได้

๓-สามารถนำผลจากการศึกษามาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาและประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทยได้

บทที่ ๒

การศึกษาเปรียบเทียบ แนวคิด ทฤษฎี วิวัฒนาการเกี่ยวกับกฎหมายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และครอบครัวของประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์

วิวัฒนาการของการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและครอบครัวของ ประเทศไทย

การบังคับใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกในประเทศไทยนั้นคือการใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลาและสตูล พ.ศ.๒๔๘๙ ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ในมาตรา๓และมาตรา๔การวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกอิสลามศาสนิกของศาลชั้นต้น ในสี่จังหวัดดังกล่าว ซึ่งอิสลามศาสนิกเป็นทั้งโจทก์จำเลย หรือเป็นผู้เสนอคำขอในคดีที่ไม่มีข้อพิพาทต้องใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกบังคับแทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เว้นแต่บทบัญญัติว่าด้วยอายุความมรดก

ในการพิจารณาคดีให้ตะไตะยูติธรรมหนึ่งนายนั่งพิจารณาพร้อมด้วยผู้พิพากษาให้ตะไตะยูติธรรมมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลาม และลงลายมือชื่อในคำพิพากษานั้นด้วย คำวินิจฉัยชี้ขาดของตะไตะยูติธรรมในข้อกฎหมายอิสลามให้เป็นอันเด็ดขาดในคดีนั้น

วิวัฒนาการของการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและครอบครัว ประเทศฟิลิปปินส์

ปี ค.ศ.1973 (พ.ศ.2516) รัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์, มีบทบัญญัติ และมีมาตรการที่บังคับถึงการรับรองสิทธิเสรีภาพของชาวฟิลิปปินโน-มุสลิม (Filipino Muslim) ที่สามารถอยู่ร่วมภายใต้โครงการสร้างประเทศทั้งทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ของประเทศฟิลิปปินส์

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1977 (พ.ศ. 2520) อาศัยอำนาจกฤษฎีกาประกาศโดยประธานาธิบดีแห่งฟิลิปปินส์ ฉบับที่1083 จึงได้มีประกาศ “ประมวลกฎหมายสถานะภาพส่วนบุคคลแห่งฟิลิปปินส์”

ประมวลกฎหมายสถานะภาพส่วนบุคคลแห่งฟิลิปปินส์ระบุ กำหนดให้มีการจัดตั้ง “ศาลชาร์อะฮ์” ในจังหวัด ในเมือง ในเขตการปกครองตนเองในมินดานามุสลิม

(Autonomous Region in Muslim Mindanao: ARMM) และได้มีการจัดตั้งศาลชารีอะฮ์ 2 ระดับดังนี้

1. ศาลชารีอะฮ์ มณฑล (Shari'ah District Courts)
2. ศาลชารีอะฮ์ ปริมณฑล (Shari'ah Circuit Courts)

ปี ค.ศ.1985 (พ.ศ.2538) ศาลชารีอะฮ์มีการสถาปนาและเปิดดำเนินการพิพากษา พิจารณาอรรถคดีอย่างจริงจังเป็นทางการ ภายหลังจากใช้เวลา 8 ปี หลังจากกฤษฎีกาประกาศโดย ประธานาธิบดีแห่งฟิลิปปินส์ ฉบับที่ 1083 ลงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 1977 (พ.ศ. 2520) เนื่องจาก มีความไม่พร้อมเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากความขาดแคลนด้านบุคลากรที่จะบรรจุหรือแต่งตั้งเป็นผู้ พิพากษา และตำแหน่งอื่นในศาลดังกล่าว

วันที่ 1 สิงหาคม 1989 (พ.ศ.2532) เมื่อรัฐบาลประกาศสถาปนาเขต ปกครองตนเอง มุสลิมมินดาเนาได้มีการจัดตั้งศาลชารีอะฮ์ 3 ระดับดังนี้

1. ศาลชารีอะฮ์ มณฑล (Shari'ah District Courts)
2. ศาลชารีอะฮ์ ปริมณฑล (Shari'ah Circuit Courts)
3. ศาลชารีอะฮ์ อุทธรณ์ (Shari'ah Appellate Courts)

ศาลชารีอะฮ์ อุทธรณ์ มีฐานะ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีเทียบเท่าศาลยุติธรรม ศาลอุทธรณ์โดย ข้อเท็จจริงแล้วไม่เคยปรากฏว่าศาลอาชีวะอุทธรณ์เปิดศาลเพื่อพิจารณาไต่สวนคดีใดๆ นับตั้งแต่ได้มีการจัดตั้งขึ้นมา โดยข้อเท็จจริงแล้วการจัดตั้งศาลชารีอะฮ์อุทธรณ์ เป็นผลจากการ ลงประชามติโดยประชาชน เมื่อ 19 พฤศจิกายน 1989 (พ.ศ.2532)

ปี 1997 (พ.ศ.2540) ศาลชารีอะฮ์ มณฑล 5 แห่ง, ศาลชารีอะฮ์ ปริมณฑล 51 แห่ง เปิดพิจารณาพิพากษา

การจัดตั้งและเขตอำนาจศาลชารีอะฮ์

ศาลชารีอะฮ์แบ่งออกเป็น 2 ชั้น มีอำนาจหน้าที่ในการพิพากษาอรรถคดีการไต่สวนคดี ประนีประนอมข้อขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ปรากฏในประมวลกฎหมายสถานภาพส่วนบุคคลมุสลิม แห่งประเทศฟิลิปปินส์

1. ศาลชารีอะฮ์ มณฑล (Shari'ah District Courts) มีขอบเขตอำนาจหน้าที่เทียบเท่า ศาลยุติธรรมเขต (Regional Trial Courts)

2. ศาลชาร์อะฮ์ ปริมณฑล (Shari'ah Circuit Courts) มีขอบเขตอำนาจหน้าที่เทียบเท่าศาลยุติธรรมเทศบาล หรือมหานคร (Municipal Trial Courts)

ศาลชาร์อะฮ์ มณฑล (Shari'ah Circuit Courts)

ศาลชาร์อะฮ์ มณฑล ได้จัดตั้งขึ้นในเขต (Region) พื้นที่ที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่เช่นเดียวกับประเทศที่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ.2489 ทั้งนี้ได้คำนึงถึงปริมาณคดีและการบริหารบุคลากรของศาล และได้มีการตั้งแล้วจำนวน 5 ศาล ศาลชาร์อะฮ์ มณฑลในแต่ละศาลประกอบด้วยผู้พิพากษาเป็นหัวหน้า 1 คนดังนี้ (ดูแผนภูมิประกอบ)

1. ศาลชาร์อะฮ์ มณฑล ที่ 1 มีที่ตั้งอยู่ที่เมือง Jolo มีอำนาจศาลตลอดเขตท้องที่จังหวัด Province of Sulu ผู้พิพากษาศาลชาร์อะฮ์ มณฑล กำกับดูแล ศาลชาร์อะฮ์ มณฑล 6 ศาล

2. ศาลชาร์อะฮ์ มณฑล ที่ 2 มีที่ตั้งอยู่ที่เมือง Bangao มีอำนาจศาลตลอดเขตท้องที่จังหวัด Province of Tawi-Tawi ผู้พิพากษาศาลชาร์อะฮ์ มณฑล กำกับดูแล ศาลชาร์อะฮ์ มณฑล 8 ศาล

3. ศาลชาร์อะฮ์ มณฑล ที่ 3 มีที่ตั้งอยู่ที่เมือง Zamboanga City มีอำนาจศาลตลอดเขตท้องที่จังหวัด Province of basilan, Zamboanga Del Norte & Del Sur และเมือง The City of Dipolog Pagadian & Zamboanga ผู้พิพากษาศาลชาร์อะฮ์ กำกับดูแล ศาลชาร์อะฮ์ ปริมณฑล 10 ศาล

4. ศาลชาร์อะฮ์ มณฑล ที่ 4 มีที่ตั้งอยู่ที่เมือง Marawi City มีอำนาจศาลตลอดเขตท้องที่จังหวัด Province of Lanao Del Sur Lanao Del Norte และเมือง Cities of illgan & Marawi ผู้พิพากษาศาลชาร์อะฮ์ กำกับดูแล ศาลชาร์อะฮ์ ปริมณฑล 12 ศาล

5. ศาลชาร์อะฮ์ มณฑล ที่ 5 มีที่ตั้งอยู่ที่เมือง Cotabato City มีอำนาจศาลตลอดเขตท้องที่จังหวัด Province of Maguindanao, North Cotabato, Sultan Kudarat ผู้พิพากษาศาลชาร์อะฮ์ กำกับดูแล ศาลชาร์อะฮ์ ปริมณฑล 15 ศาล

สรุป

1. ศาลชาร์อะฮ์ มณฑล (Shari'ah District Courts) จำนวน 5 ศาล

2. ศาลชาร์อะฮ์ ประมวลผล (Shari'ah Circuit Courts) จำนวน 51 ศาล

เขตอำนาจศาล

ศาลชาร์อะฮ์ประมวลผล มีเขตอำนาจศาลดังนี้

1. อำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งตามอำนาจเฉพาะของศาลชาร์อะฮ์ คดีเกี่ยวกับการพิทักษ์คุ้มครอง สิทธิบุคคล คดีเกี่ยวกับฐานะของบิดา คดีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดา มารดา ฯลฯ ตามที่ระบุในประมวลกฎหมายสถานภาพส่วนบุคคลมุสลิมแห่งฟิลิปปินส์
2. คดีที่เกี่ยวกับการแบ่งสรรมรดก คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เสียชีวิต การพิสูจน์พินัยกรรม การออกคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการมรดก ฯลฯ
3. กรณีอื่นๆ ที่เกิดจากการทำนิติกรรม สัญญา ซึ่งคู่กรณีเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม และคู่กรณีไม่ประสงค์ใช้กฎหมายทั่วไปในศาลยุติธรรม และแสดงความจำนงจะใช้ธรรมเนียมนกฎหมายชาร์อะฮ์ตัดสิน การร้องทุกข์ทั้งปวงที่เกี่ยวกับคำสั่งศาล คำสั่งให้ละเว้นหรือห้ามหรือคำสั่งคุ้มครอง คำสั่งตัดเตือน หมายถึงเรียกคำสั่งเรียกให้บุคคลมาปรากฏตัวตลอดจนคำสั่งอื่นเพื่อเป็นการสนับสนุนการพิจารณาคดีอุทธรณ์

อำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งที่เท่าเทียมกับอำนาจศาลแพ่ง

1. คำร้องของมุสลิมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว การเปลี่ยนชื่อ –สกุล การออกคำสั่งส่งบุคคลที่มีจิตวิปลาสหรือวิกลจริตให้อยู่ภายใต้การดูแลของสถานพยาบาลโรคจิต
2. คำร้องที่เกี่ยวข้องนอกจากข้อ 1. ซึ่งคู่กรณีที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม เกี่ยวกับการใช้กำลังครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย ซึ่งอาจอยู่ในเขตของอำนาจศาลเทศบาล เป็นต้น
3. กรณีฟ้องร้อง การกล่าวหา การกล่าวโทษ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารของรัฐบาลท้องถิ่นหรือเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของทรัพย์สินซึ่งเป็นมุสลิม

อำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีอุทธรณ์

1. ศาลซารีอะฮ์มณฑลมีอำนาจในการพิพากษาคดีอุทธรณ์ ที่ศาลซารีอะฮ์ ปริมณฑลที่พิพากษาทุกคดีและคดีที่พิพากษาแล้วในศาลซารีอะฮ์ในเขตที่กำกับ
2. ศาลซารีอะฮ์มณฑล มีอำนาจในการพิพากษาคดีทุกคดีที่มีการร้องทุกข์บนพื้นฐานของหลักฐาน พยาน และบันทึกบรรยายสรุป การให้ปากคำ

ศาลซารีอะฮ์ปริมณฑลมีเขตอำนาจศาลดังนี้

1. ทุกคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดการกำหนด การลงโทษตามที่ระบุในประมวลกฎหมายสถานะภาพส่วนบุคคลมุสลิมแห่งฟิลิปปินส์
2. คดีที่เกี่ยวกับความแย้งวิธีพิจารณาความแย้ง ซึ่งคู่กรณีเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามกฎหมายประกาศโดยประธานาธิบดีแห่งฟิลิปปินส์ฉบับที่ 1083 (Under President Decece No 1086) ซึ่งเกิดความพิพาทเกี่ยวกับกรณีดังต่อไปนี้

- ก. การแต่งงาน
- ข. การหย่าร้าง
- ค. การหมั้นหรือสัญญาจะแต่งงาน
- ง. สินสมรส(มะหรั)
- จ. การแบ่ง การจัดสรรทรัพย์สิน หลังจากการนิกะฮ์สิ้นสุด
- ฉ. การชดเชยค่าตอบแทน ค่าอุปการะเลี้ยงดู
- ช. การชดเชยใช้ตามสิทธิของการแต่งงาน

3. ทุกคดีที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทเกี่ยวกับทรัพย์สินชุมชน ฯลฯ

เสมียนศาลและพนักงานลูกจ้าง

ศาลซารีอะฮ์ มณฑล และศาลซารีอะฮ์ ปริมณฑล จะมีเสมียนศาลและพนักงานลูกจ้างเหมือนอัตรากำลังเจ้าหน้าที่การบริหารบุคคลที่กำหนดในศาลยุติธรรม. ระเบียบการบริหารบุคคลการจัดสำนักงานให้คำนึงถึงปริมาณงานจำนวนบุคลากร คุณวุฒิ คุณสมบัติ การแต่งงาน

โยกย้าย อัตรารเงินเดือนค่าตอบแทน หน้าที่ความรับผิดชอบโดยการเทียบเคียงกับศาลภาคหรือ ศาลเทศบาล หรือศาลมหานคร

ระเบียบพิเศษเกี่ยวกับการพิพากษาอรรถคดี

ศาลซารีอะฮ์ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยระเบียบพิเศษ ที่เกี่ยวกับกระบวนการซึ่งศาล สูงฟิลิปปินส์ และมติ EN BANCE ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 1983 (พ.ศ.2526) ดังนี้

1. มติ EN BANCE ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 1983 กำหนดระเบียบวิธีการปฏิบัติ กระบวนการของศาลยุติธรรมเทศบาล ตาม Section 36, Batas Pambansa Blb.129 Dated August 11, 1983 กำหนดระเบียบ ค่าใช้จ่าย ค่าธรรมเนียม ศาลในคดีต่างๆเป็นการเฉพาะ

2. กระบวนการวิธีการพิจารณาการสอบสวน และธรรมเนียมต่างๆ ซึ่งคณะกรรมการ อิสลาม (Agama Council) ในภาคใต้ของฟิลิปปินส์ ในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน ภาคใต้ ของประเทศไทยหรือประเทศมุสลิมทั่วไปใช้แนวทาง

3. ตำรา กิตาบ ของนักปราชญ์นักกฎหมายอิสลามที่มีชื่อเสียงเช่น Abdel Rahim , Sobre Mahmasani Abdel Fadel Azzate และอื่นๆ รวมทั้ง Lajallah รวมทั้งประมวล กฎหมายตลุกี ซึ่งอ้างอิงนักกฎหมายมุสลิม อ้างอิงหลักฐานที่มาจากบทบัญญัติในอัลกุรอาน อัล อะดิซ นักปราชญ์ นักกฎหมายมุสลิมอื่นๆ

4. ระเบียบวิธีปฏิบัติของศาลกฤษฎีกาประกาศโดยประธานาธิบดีแห่ง ฟิลิปปินส์ ฉบับที่ 1083 กฎหมาย ฟิลิปปินส์

กระบวนการวิธีปฏิบัติต่างๆไป

1. การฟ้องศาลซารีอะฮ์ กระทำได้เมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนการฟ้อง โดยผู้ร้องทุกข์หรือ โจทก์ยื่นคำฟ้อง 3 ฉบับ ผู้ร้องทุกข์ (Mudda'i) โดยทนายความ (Wakil) หรือโดยเสมียนศาล

2. คำฟ้องประกอบด้วย

- หัวข้อเรื่องคดี เรื่องคดี เลขที่คดี วัน เดือน ปี
- ชื่อ-สกุล ที่อยู่ของโจทก์หรือทนาย
- ชื่อ-สกุล ที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย (Mudda'aalai)
- ระบุสาเหตุในข้อกล่าวหา และคำขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่ง

3. หมายเรียกของศาล ศาลอาจออกหมายเรียกพร้อมแนบคำร้องทุกข์กล่าวโทษของโจทก์ ส่งถึงผู้ถูกกล่าวหา

4. การตอบรับ ผู้ถูกกล่าวหาจะตอบรับภายในระยะเวลา 10 วัน หลังจากได้รับหมายเรียก การตอบรับกระทำด้วยตนเอง หรือทนายความเสมียนศาลก็ได้

5. การปฏิเสธหรือไม่รับหมายศาล กรณีผู้ถูกกล่าวหาปฏิเสธข้อกล่าวหาภายในกำหนด 10 วัน ศาลอาจพิจารณาไต่สวนพยานฝ่ายเดียวก็ได้

6. การไต่สวนเบื้องต้น หลังจากไม่มีการตอบรับไม่น้อยกว่า 30 วัน ศาลก็จะกำหนดพฤติการณ์การดำเนินการ การไต่สวน ตามวันเวลาที่คู่กรณีสะดวกมาตามนัด ซึ่งศาลจะมีการนัดหมายและเริ่มดำเนินการไต่สวนตามกำหนด

- ภายในระยะเวลา 10 วันหลังจากได้รับหนังสือ คู่กรณีหรือทนายความเริ่มเสนอคำแถลงพยาน และหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน พร้อมบันทึก ศาลจะพิจารณาจากข้อแก้ต่างพยาน หลักฐาน บันทึกคำให้การ ผู้พิพากษาอาจกระทำโดยไม่ต้องฟังจากการไต่สวนจากปากโดยตรงก็ได้ และศาลอาจพิจารณาพิพากษา ก่อนระยะเวลา 15 วันก็ได้

7. การรับฟังการไต่สวน

- โจทก์มีภาระหน้าที่ในการพิสูจน์ตามข้อกล่าวหา โจทก์ต้องให้การสาบาน (Yamin) ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย โดยโจทก์ไม่มีหลักฐานหรือพยานสนับสนุนประกอบข้อกล่าวหาผู้ถูกกล่าวหา ก็จะให้การสาบาน และศาลจะพิจารณาพิพากษาตามคำวินิจฉัย

กรณีผู้ถูกกล่าวหาปฏิเสธการให้การสาบาน ผู้ร้องทุกข์อาจยืนยันข้อกล่าวหา แล้วให้การสาบาน และศาลอาจพิจารณาพิพากษาตามความเหมาะสม

หากผู้กล่าวหาปฏิเสธที่จะยืนยันข้อกล่าวหาด้วยการสาบานแล้ว ศาลอาจพิจารณายกฟ้องได้

- กรณีผู้ถูกกล่าวหารับสารภาพตามคำฟ้องของโจทก์ ผู้พิพากษาอาจพิจารณาพิพากษา โดยไม่ต้องสืบพยาน
- กรณีผู้ถูกกล่าวหาสู้คดี ผู้พิพากษาจะให้ผู้ถูกกล่าวหาแก้ต่าง และนำเข้าสู่กระบวนการ หากไม่มีพยานหลักฐานนำเสนอ ซึ่งจะทำให้มีภาระในการพิสูจน์ที่ซับซ้อนขึ้น คำให้การในชั้นไต่สวนเบื้องต้น จะถูกนำมาเป็นพื้นฐานใช้ในการซัก ทั้งผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา

8. การพิพากษาคัดสินคดี

- ศาลจะพิพากษาคัดสินคดีภายใน 15 วัน หลังจากได้มีการไต่สวนสิ้นสุดลง มีแนวโน้มว่าคดีจะไม่มี การสอบสวนหรือรับฟังกล่าวหาอีก
- การพิพากษาจะเป็นไปตามกรอบเวลาและนับตั้งแต่การร้องทุกข์กล่าวโทษ และศาลอาจออกคำสั่งบังคับคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

9. การอุทธรณ์

การอุทธรณ์ กระทำโดยยื่นคำร้องตามแบบต่อศาล และเสียค่าธรรมเนียมภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ศาลพิพากษาคัดสิน

10. การอุทธรณ์ศาลซารีอะฮ์มุณฑล

ภายในระยะเวลา 5 วันที่ได้มีการยื่นอุทธรณ์เสร็จสมบูรณ์ ในขั้นตอนการขออุทธรณ์ เสมียนศาลจะรวบรวมเอกสารต้นฉบับส่งศาลซารีอะฮ์มุณฑล เพื่อดำเนินการต่อไป

11. การอุทธรณ์ศาลสูง

เสมียนศาลจะรวบรวมเอกสาร บันทึก เอกสารต้นฉบับ สำเนา เอกสาร หลักฐาน พยานหลักฐาน พยานหลักฐานต่างๆ แล้วแจ้งให้คู่กรณีทราบ

12. การวินิจฉัยชี้ขาด (Fatwa)

ก่อนที่ศาลจะพิพากษาคัดสินคดี ศาลจะทำการศึกษา ค้นคว้าจากคำพิพากษาในคดีก่อน และความเห็น จากคำวินิจฉัยชี้ขาดจาก ภายใต้ประมวลกฎหมาย สถานภาพส่วนบุคคลมุสลิมแห่งฟิลิปปินส์ ซึ่งการ วินิจฉัยชี้ขาดจากที่ประชุมในกรณีปัญหาซับซ้อนและพิจารณาอย่างสงละเอียดยรอบคอบจากกฎหมาย ซารีอะฮ์ นิติศาสตร์อิสลามประกอบ

13. การแก้ต่างและการร้องขอต่อศาลที่ไม่เป็นที่อนุมัติ

ศาลอาจไม่รับร้องแก้ต่างการสู้คดี การร้องทุกข์อุทธรณ์หรือการร้องขอศาลที่ไม่เป็นที่ อนุมัติ

1. การร้องต่อศาลให้ศาลมีคำสั่งยกฟ้อง
2. การร้องต่อศาลให้ศาลพิจารณาตามกฎหมายเฉพาะ

3. การร้องต่อศาลให้ศาลขยายเวลาแก้ต่าง
4. การร้องต่อศาลให้ศาลให้ประกาศจะเลยยอมแพคดี
5. การยอมให้บุคคลที่สามร่วมร้องทุกข์กล่าวโทษหรือแทรกแซงคดี
6. การอุทธรณ์คดีจากศาลชั้นต้นหรือศาลสูงสุด การห้ามต่อต้าน การสืบสวนสอบสวนตามคำสั่งศาล
7. การแทรกแซงเพื่อบรรเทาหรือยกฟ้อง
8. การร้องต่อศาลให้ศาลเพื่อไต่สวนใหม่
9. การเตะถ่วงหรือเลื่อนการพิจารณา

การสาบาน(Yamin)

การสาบานเป็นกระบวนการหนึ่งที่กำหนดในกฎหมายอิสลาม ซึ่งศาลจะมีคำสั่งให้คู่กรณีที่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามกล่าวสาบาน เพื่อต้องการรับข้อเท็จจริงเพื่อให้เป็นการยืนยันในพยานหลักฐาน การสาบานอาจใช้เป็นการยืนยันพิสูจน์หรือใช้อ้างพยานหรือหลักฐานที่ไม่อาจจัดมาได้

การสาบานอนุญาตให้ใช้กับผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎหมายนิติศาสตร์อิสลามเท่านั้น และการสาบานพึงกระทำอย่างเคร่งขรึมและจริงจัง มิใช่การใช้การสาบานเพื่อพรับหรือเท่านั้น การสาบานถือเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อใช้ในการยืนยันหรือรับรองตามกฎหมายอิสลาม. ศาลอาจจัด วัน เวลา สถานที่ที่เหมาะสมและสถานที่สาบานหรือยืนยันโดยบางคน หากการกำหนดวัน เวลา ซึ่งคู่กรณีที่จะยืนยันบุคคลที่จะสาบานปฏิเสธที่จะให้การสาบาน ศาลอาจแวนการพิจารณาก็ได้

การสาบานซึ่งทั้งสองต้องสาบานต่อหน้ากันและกัน(Tahlif)

กรณีที่มีการยืนยันอ้างซึ่งกันและกันของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายสาบานต่อหน้ากันและกัน

การสาบานยืนยันกันและกัน(Li'an)

กรณีสามี(มุสลิม) ทำการสาบานยืนยันในการกล่าวหาว่าภริยาของตนผิดประเวณี หรือยืนยันในการที่จะปฏิเสธการรับบุตรที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดแก่ภริยาเท่านั้น ในกรณีสามีไม่อาจหาพยานหลักฐานยืนยันการผิดประเวณีตามบทบัญญัติในกฎหมายอิสลาม และภริยาไม่ยอมรับข้อกล่าวหาดังกล่าว หรือปฏิเสธ ศาลอาจมีคำสั่งให้ทั้งสามีและภริยาซึ่งเป็นมุสลิมทำการสาบานยืนยัน เมื่อสามีกล่าวคำสาบานยืนยันเสร็จแล้ว ให้ภริยาก่อสาบานปฏิเสธข้อกล่าวหาต่อหน้า

ศาล ความเป็นสามี ภริยาได้สิ้นสุดลง เมื่อสามีกล่าวคำสาบานยืนยันเสร็จ ศาลจะออกหนังสือหย่าตามที่กฎหมายสถานภาพส่วนบุคคลมุสลิมแห่งฟิลิปปินส์ต่อไป

คณะกรรมการวินิจฉัยศาสนา (Agama Arbitration Council)

ศาลซารีอะฮ์มุณฑล หรือศาลซารีอะฮ์ปริมณฑล อาจแต่งตั้งกรรมการชี้ขาด ด้านศาสนา กรณีมีการหย่าร้างโดยการฎอลาก (Talaq: คือการคลายนิติสัมพันธ์ การนิกะฮ์ของสามีอันเป็นผลทำให้สิ้นสุดการนิกะฮ์กับภรรยา) เมื่อสามีเปล่งวาจาฎอลากต่อภรรยาเขา หรือด้วยการทำหนังสือแสดงเจตนาและตีฟวีด (Tafwid) อันเนื่องจากการแต่งงานและกระทำผิดกฎหมาย ประเพณี เสมียนศาลซารีอะฮ์ อาจทำหน้าที่เป็นประธานร่วมกับตัวแทนของคู่กรณีแต่ละฝ่าย

คณะกรรมการวินิจฉัยศาสนาจัดตั้งโดยอาศัยอำนาจประมวลกฎหมายสถานภาพส่วนบุคคลมุสลิม แห่งฟิลิปปินส์ ทำหน้าที่คอยกำกับดูแลการพิจารณา วิธีการพิพากษาของศาล สนับสนุนแนะนำ ให้คำปรึกษา กรณีคดีที่มีความซับซ้อน นำสู่การพิจารณาร่วมกันวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมของความขัดแย้ง หรือข้อพิพาททำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย ประองดอง หรือ ประนีประนอมแก่คู่กรณี ตลอดจนการเร่งรัดในการพิพากษา ฯลฯ

บทที่ ๓

การวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบ

การใช้กฎหมายอิสลามของฟิลิปปินส์มีจุดเด่นคือมีศาลชะรีอะห์กระจายทั่วประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีศาลชะรีอะห์ประจำท้องถิ่น(Shariah Circuit Court)และมีศาลชะรีอะห์ประจำภาคกระจายใน ๕ ภาคของประเทศรวม ๕๑ ศาลซึ่งมีการกำหนดขึ้นเป็นกฎหมายอย่างชัดเจน คือมีกฎหมายว่าด้วยสถานภาพบุคคลมุสลิม และได้กำหนดเรื่องการจดทะเบียนสมรส การจดทะเบียนหย่า การจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงศาสนา ในกฎหมายนี้ด้วยโดยมีสำนักงานทะเบียนอิสลามในศาลชะรีอะห์แต่ในประเทศไทยนั้นใช้เฉพาะสี่จังหวัดเท่านั้น มุสลิมนอกสี่จังหวัดไม่มีโอกาสใช้สิทธิทางศาลตามหลักกฎหมายอิสลาม ส่วน การอุทธรณ์และฎีกาสามารถทำได้เฉพาะกรณีกล่าวคือสามารถอุทธรณ์คดีได้ที่ศาลชะรีอะห์ประจำภาคในฐานะศาลอุทธรณ์ คำพิพากษาของศาลชะรีอะห์ประจำภาคยังไม่ถือเป็นที่สุด สามารถที่จะนำขึ้นสู่ศาลสูง(ศาลฎีกา)ได้ ส่วนจุดเด่นของ CODE OF MUSLIM PERSONAL LAWS OF THE PHILIPPINES จะรวมสารบัญญัติและวิธีบัญญัติไว้ในเล่มเดียวกันด้วย

จุดเด่นอีกประการคือมีที่ปรึกษากฎหมายอิสลาม(Jurisconsul in Islamic Law)

ที่ปรึกษากฎหมายอิสลามเป็นตำแหน่งที่มีบทบาทสำคัญ ทำหน้าที่ในการให้ความเห็นอย่างเป็นทางการในปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายชารีอะฮ์กฎหมายอิสลาม ตำแหน่งที่ปรึกษากฎหมายอิสลาม แต่งตั้งโดยประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 7 ปี เว้นแต่ถูกถอดถอนเมื่อขาดคุณสมบัติ ที่ปรึกษากฎหมายอิสลามขึ้นตรงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของศาลสูง ที่ปรึกษากฎหมายอิสลามมีสำนักงานประจำที่ City of Zamboanga

ส่วนสิ่งนี้อาจเป็นข้อเสียก็คือคดีในศาลชะรีอะห์ที่มีการฎีกาสู่ศาลสูงนั้น การตัดสินอาจไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายอิสลามเนื่องจากในศาลฎีกานั้นไม่มีผู้พิพากษาที่เป็นมุสลิมที่มีความรู้เรื่องกฎหมายอิสลาม

ในส่วนของข้อกฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์นั้นได้เขียนขึ้นตามแนวของมัซฮับ(สำนักทางกฎหมาย)ของฮะนะฟี มัลิกีย์ ซาฟีอีย์และฮำบะลีย์โดยไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นไปตามมัซฮับใดมัซฮับหนึ่งส่วนคู่มือหลักกฎหมายอิสลาม(ฉบับศาลยุติธรรม)ของประเทศไทยนั้นได้เขียนขึ้นมาตามแนวของมัซฮับซาฟีอีย์ซึ่งเป็นสำนักกฎหมายอิสลามตามประเพณีนิยมของอิสลามศาสนิกส่วนใหญ่ในประเทศไทยและโดยเฉพาะมุสลิมในเขตพื้นที่สี่จังหวัดภาคใต้ที่กฎหมายนี้ใช้บังคับอยู่

บทที่ ๔

แนวทางแก้ไขหรือปรับปรุงข้อดีข้อเสียของการใช้กฎหมายอิสลามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและครอบครัว

จากการวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทยและฟิลิปปินส์ในบทที่ ๓ ผู้ศึกษาพอที่จะเสนอแนวทางแก้ไขหรือประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทยดังนี้ กล่าวคือในส่วนที่จะให้การพิจารณาคดีสอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักกฎหมายอิสลามนั้นเสนอให้แก้ไขโดยจัดทำประมวลวิธีพิจารณาความตามหลักกฎหมายอิสลามขึ้นเฉพาะ

ในส่วนที่จะให้อิสลามศาสนิกทั่วประเทศมีโอกาสใช้กฎหมายอิสลามอย่างมีมาตรฐานเดียวกันนั้นเสนอให้แก้ไขโดย ขยายการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดกทั่วทุกภูมิภาค ออกกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารกฎหมายอิสลามมารองรับ จัดให้มีสำนักงานทะเบียนอิสลามขึ้นมาทำหน้าที่ด้านทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่าและการเปลี่ยนแปลงศาสนาอิสลามให้เป็นรูปธรรมชัดเจนเพื่อให้กระบวนการใช้กฎหมายอิสลามมีเอกภาพทั้งในและนอกศาล และให้พิจารณาในประเด็น ระบบผู้พิพากษา ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายอิสลามเพื่อให้ระบบพิจารณาคดีเกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพราะถึงแม้ผู้พิพากษาจะมีความรู้ในหลักกฎหมายแต่ก็ยังคงอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงบางอย่าง

บทที่ ๕

สรุปและเสนอแนะ

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับการใช้กฎหมายอิสลามเรื่องครอบครัวและมรดกในประเทศฟิลิปปินส์มีพัฒนาการการใช้กฎหมายที่ก้าวหน้าพอสมควร ซึ่งสามารถสรุปไว้ดังนี้

๑-การใช้กฎหมายอิสลามโดยมีศาลชะรีอะห์กระจายทั่วประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีศาลชะรีอะห์ประจำท้องถิ่น(Shariah Circuit Court)และมีศาลชะรีอะห์ประจำภาคกระจายใน ๕ ภาคของประเทศรวม ๕๑ ศาล

๒-มีการกำหนดขึ้นเป็นกฎหมายอย่างชัดเจน คือมีกฎหมายว่าด้วยสถานภาพบุคคลมุสลิม CODE OF MUSLIM PERSONAL LAWS OF THE PHILIPPINES และได้กำหนดเรื่องการจดทะเบียนสมรส การจดทะเบียนหย่า การจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงศาสนา ในกฎหมายนี้ด้วย โดยมีสำนักงานทะเบียนอิสลามในศาลชะรีอะห์

๓-การอุทธรณ์และฎีกาสามารถทำได้เฉพาะกรณีกล่าวคือสามารถอุทธรณ์คดีได้ที่ศาลชะรีอะห์ประจำภาคในฐานะศาลอุทธรณ์ คำพิพากษาของศาลชะรีอะห์ประจำภาคยังไม่ถือเป็นที่สุด สามารถที่จะนำขึ้นสู่ศาลสูง(ศาลฎีกา)ได้

๔- CODE OF MUSLIM PERSONAL LAWS OF THE PHILIPPINES จะรวมสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติไว้ในเล่มเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

จากกรณีศึกษาของประเทศฟิลิปปินส์ข้างต้นและสภาพปัญหาการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดกในประเทศไทย จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑-จัดทำประมวลวิธีพิจารณาความ และกฎหมายลักษณะพยานขึ้นเฉพาะ เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอิสลาม โดยจัดทำกฎหมายอิสลามที่เกี่ยวข้องเรื่องครอบครัวและมรดกที่ครอบคลุมถึงกฎหมายวิธีพิจารณาความ การอุทธรณ์ ฎีกาและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขัดกันของกฎหมายอย่างชัดเจน

๒-ขยายการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดกทั่วทุกภูมิภาคโดยมีคณะตุลาการอิสลามเป็นผู้วินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลามอยู่ประจำศาลในภูมิภาค

๓-ออกกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารกฎหมายอิสลามมารองรับเพื่อให้การใช้กฎหมายอิสลามมีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

๔-จัดให้มีสำนักงานทะเบียนอิสลามขึ้นมาทำหน้าที่ด้านทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่าและการเปลี่ยนแปลงศาสนาอิสลามให้เป็นรูปธรรมชัดเจนเพื่อให้กระบวนการใช้กฎหมายอิสลามมีเอกภาพทั้งในและนอกศาล

ภาคผนวก

คุณสมบัติที่ปรึกษากฎหมายอิสลามของประเทศฟิลิปปินส์

- เป็นพลเมืองฟิลิปปินส์โดยกำเนิด
- มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์
- มีบุคลิกและความประพฤติเรียบร้อย เป็นผู้ยึดมั่นในหลักคุณธรรมเป็นผู้มีจริยธรรมอันดีงาม และเหมาะสมในการปฏิบัติตนเพื่อเป็นหลักประกันในความยุติธรรม
- เป็นนักวิชาการมีความรู้ที่เป็นที่รู้จักด้านกรูอ่าน อัลอะดิซ และกฎหมายอิสลาม
- เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเขียน อ่าน พูด ภาษาอาหรับเป็นอย่างดี

- สำนักกิจการศาสนาอิสลามสังกัดสำนักประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ เป็นส่วนราชการฝ่ายบริหาร ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารกิจการศาสนาอิสลามทั่วไป แต่ไม่ได้มีหน้าที่โดยตรงในการกำกับดูแล
 - ศาลชารีอะฮ์มุณฑล ศาลชารีอะฮ์ปริมณฑล ซึ่งเป็นส่วนราชการฝ่ายตุลาการซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารกำกับดูแลโดยศาลสูง
 - สำนักกิจการศาสนาอิสลามสังกัดสำนักประธานาธิบดีฟิลิปปินส์มีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน การเสริมสร้างความรู้ การพัฒนาบุคลากร การให้ความรู้ การศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม กฎหมายชารีอะฮ์การจัดการฝึกอบรม
 - การจัดฝึกอบรมสัมมนา หลักสูตรกฎหมายอิสลาม กฎหมายชารีอะฮ์ การเตรียมบุคลากรในศาลชารีอะฮ์หลักสูตรสัมมนา อบรม รวม 45 วัน มีศูนย์การฝึกอบรม Shari'ah Training Center รวม 5 ศูนย์คือ
 1. ศูนย์ฝึกอบรม University of the Philippines (UP)
 2. ศูนย์ฝึกอบรม เมือง Diliman
 3. ศูนย์ฝึกอบรมที่เมือง Quezon City
 4. ศูนย์ฝึกอบรมที่เมือง Marawi & Zamboanga
 5. ศูนย์ฝึกอบรมที่เมือง Jojo

สำนักกิจการศาสนาอิสลามสังกัดสำนักประธานาธิบดี

ฟิลิปปินส์ ได้ทำการสำรวจ วิจัย เกี่ยวกับการใช้กฎหมายชารีอะฮ์ กฎหมายอิสลาม การรับรอง รับการขยายตัวของมุสลิมในเขตเมืองต่างๆ ทั่วประเทศ และพิจารณาเสนอการแก้ไขกฎหมาย ประกาศโดยประธานาธิบดีแห่งฟิลิปปินส์ ฉบับที่ 1083 ต่อสภาองเกรสโดยประสานอย่างใกล้ชิดกับสมาชิกรัฐสภามุสลิมฟิลิปปินส์ ผลักดันข้อพิจารณาการขยายการจัดตั้งศาลชารีอะฮ์ เพิ่มขึ้นในเมืองต่างๆ ที่ชาวมุสลิมเข้ามาอาศัยเพิ่มเป็น

จำนวนมาก เช่นใน เมือง Metro-manila เมือง Metro Cebu เมือง City of Cagayan de Oro และเมือง Davao ฯลฯ

